

Inkluzívne vzdelávanie v ranom detstve

Nové pohľady a nástroje
Záverečná súhrnná správa

EUROPEAN AGENCY
for Special Needs and Inclusive Education

INKLUZÍVNE VZDELÁVANIE V RANOM DETSTVE

Nové pohľady a nástroje
Záverečná súhrnná správa

Európska agentúra pre rozvoj špeciálneho a inkluzívneho vzdelávania (ďalej len „agentúra“) je nezávislou a samosprávnou organizáciou. Agentúru spolufinancujú ministerstvá školstva jej členských krajín a Európska komisia za podpory Európskeho parlamentu.

Spolufinancované z programu Európskej únie Erasmus+

Podpora výroby tejto publikácie Európskou komisiou neznamena jej súhlas s jej obsahom, ktorý odzrkadľuje len názory jej autorov, a Komisia nie je zodpovedná za akékoľvek použitie informácií uvedených v tomto dokumente.

Názory vyjadrené akoukoľvek osobou v tomto dokumente nemusia nutne predstavovať oficiálne názory agentúry, jej členských krajín alebo Komisie.

Redaktori: Mary Kyriazopoulouová, Paul Bartolo, Eva Björck-Åkessonová, Climent Giné a Flora Bellourová

Úryvky z tohto dokumentu je dovolené použiť len s uvedením jasného odkazu na ich zdroj. Odkaz na túto správu sa musí uvádzať takto: Európska agentúra pre rozvoj špeciálneho a inkluzívneho vzdelávania, 2017. *Inkluzívne vzdelávanie v ranom detstve: nové pohľady a nástroje – záverečná súhrnná správa*. (M. Kyriazopoulouová, P. Bartolo, E. Björck-Åkessonová, C. Giné a F. Bellour, red.). Odense, Dánsko

V záujme lepšej prístupnosti je táto správa k dispozícii v 25 jazykoch a v prístupnom elektronickom formáte na webových stránkach agentúry: www.european-agency.org

Toto je preklad pôvodného textu v anglickom jazyku. V prípade pochybností o presnosti informácií v preklade si prečítajte pôvodný text v anglickom jazyku.

ISBN: 978-87-7110-710-4 (elektronická verzia)

© European Agency for Special Needs and Inclusive Education 2017

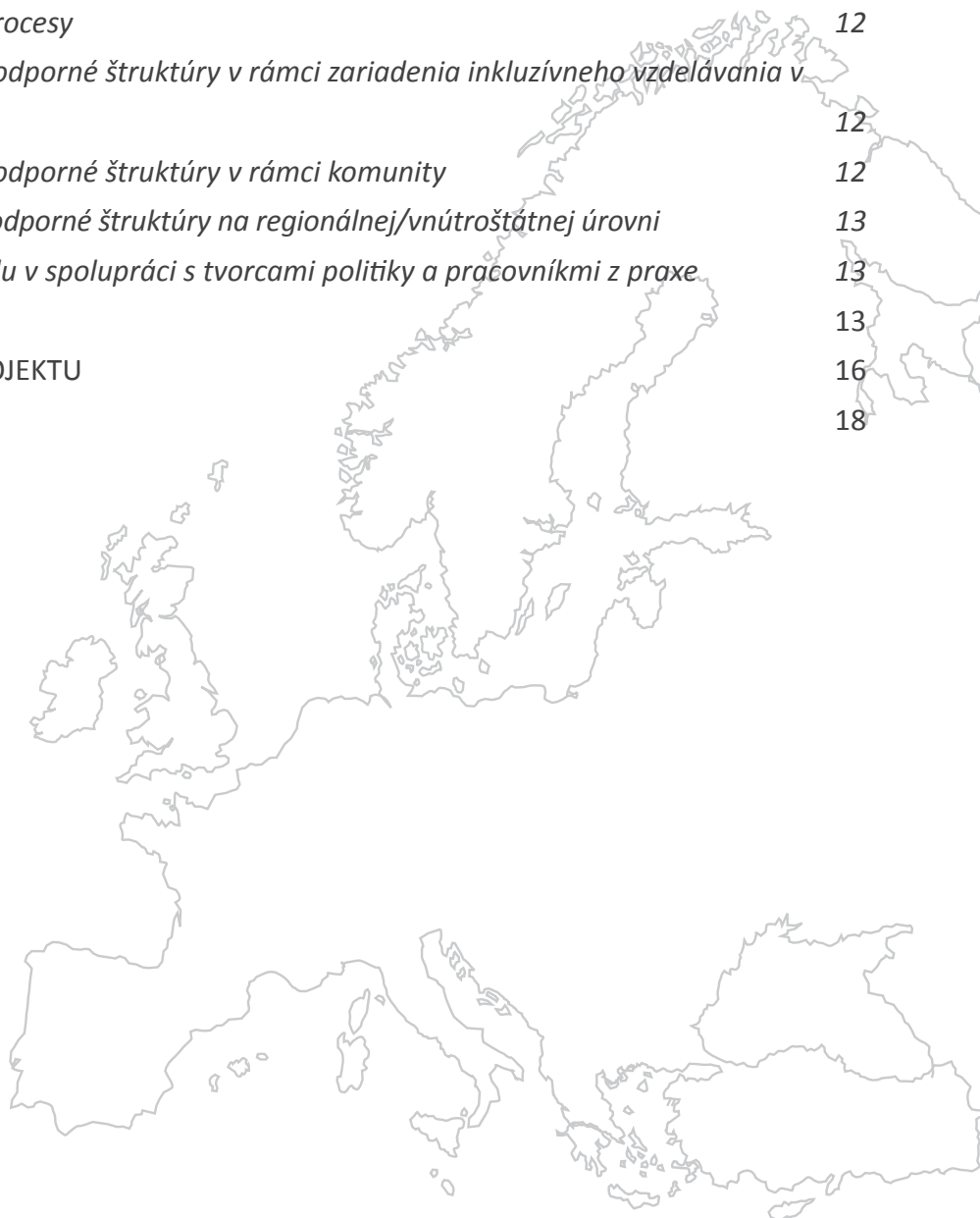
Sekretariát
Østre Stationsvej 33
DK-5000 Odense C Denmark
Tel.: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Kancelária v Bruseli
Rue Montoyer, 21
BE-1000 Brussels Belgium
Tel.: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

OBSAH

ÚVOD	5
POZADIE	6
ZISTENIA A PRÍNOSY PROJEKTU V OBLASTI INKLUZÍVNEHO VZDELÁVANIA V RANOM DETSTVE	7
1. Umožniť všetkým deťom niekam patriť, zapájať sa a vzdelávať sa	7
2. Vývoj nástroja sebareflexie	8
3. Adaptácia ekosystémového modelu inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve	9
<i>Rozmer č. 1: Výsledky</i>	12
<i>Rozmer č. 2: Procesy</i>	12
<i>Rozmer č. 3: Podporné štruktúry v rámci zariadenia inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve</i>	12
<i>Rozmer č. 4: Podporné štruktúry v rámci komunity</i>	12
<i>Rozmer č. 5: Podporné štruktúry na regionálnej/vnútroštátnej úrovni</i>	13
<i>Použitie modelu v spolupráci s tvorcami politiky a pracovníkmi z praxe</i>	13
ODPORÚČANIA	13
VÝSTUPNÉ ÚDAJE PROJEKTU	16
LITERATÚRA	18

ÚVOD

Kvalita vzdelávania v ranom detstve je pre tvorcov politiky podstatnou témou a v poslednom čase sa stala prioritou pre mnohé medzinárodné a európske organizácie. Medzi ne patrí okrem iného Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD), Organizácia Spojených národov pre vzdelávanie, vedu a kultúru (UNESCO), Detský fond Spojených národov (UNICEF), Európska komisia, Európska sieť informácií o vzdelávaní (EURYDICE) a Európska agentúra pre rozvoj špeciálneho a inkluzívneho vzdelávania (ďalej len „agentúra“). V nedávnom období Rada Európskej únie (2017) zdôraznila potrebu stanoviť ako prioritu vysokokvalitné vzdelávanie a starostlivosť v ranom detstve s cieľom odstrániť nerovnosti v celoživotnom vzdelávaní.

Vzhľadom na toto medzinárodné úsilie agentúra uskutočnila trojročný projekt (2015 – 2017) s názvom Inkluzívne vzdelávanie v ranom detstve. Jeho cieľom bolo identifikovať, analyzovať a následne propagovať hlavné charakteristické črty kvalitného inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve¹ pre všetky deti² vo veku od troch rokov do začiatku základného vzdelávania. Tento projekt poskytol príležitosť podrobnejšie z hľadiska inkluzívnosti preskúmať, do akej miery opatrenia v oblasti inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve v Európe nadväzujú na princípy kvality, ktoré už boli identifikované Európskou komisiou (2014) a OECD (2015).

Projekt vychádzal z príslušnej výskumnej literatúry a politických publikácií, údajov zhromaždených z pozorovania vzorových zariadení inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve³ v mnohých krajinách, opisov príkladov, ktoré poskytli pracovníci z praxe z celej Európy, a dotazníkov o rozvoji v členských krajinách agentúry v oblasti inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve. Do projektu prispelo 64 expertov na inkluzívne vzdelávanie v ranom detstve z krajín celej Európy. V priebehu ôsmich návštev v rôznych krajinách v rámci prípadovej štúdie sa podieľali na zbere a analýze údajov, pozorovaniach a diskusiách a zúčastnili sa ďalších stretnutí týkajúcich sa projektu. Všetky tieto aktivity viedli k záverečnému pohľadom a prínosom v oblasti inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve.

Táto správa predstavuje zhrnutie súhrnnej správy (Európska agentúra, 2017a), ktoré spája hlavné zistenia projektu. Zameriava sa na tri nové prínosy projektu k tvorbe politiky, výskumu a praxi v oblasti inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve. Tieto prínosy zahŕňajú:

- odôvodnenie a dôsledky prijatia inkluzívnej vízie a cieľov ako hlavných štandardov politiky a opatrení v oblasti inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve,

¹ Na účely uvádzania zistení a odporúčaní projektu sa v tomto dokumente používa pojem „inkluzívne vzdelávanie v ranom detstve“, kým pojmy „vzdelávanie v ranom detstve“ a „vzdelávanie a starostlivosť v ranom detstve“ sa používajú v odkazoch na príslušnú literatúru.

² Pojem „všetky deti“ sa vzťahuje na každé dieťa bez výnimky.

³ Pojem „zariadenie inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve“ alebo „predškolské zariadenie“ označuje vzdelávacie zariadenia pre deti vo veku od troch rokov do začiatku základného vzdelávania v rôznych európskych krajinách.

- rozvoj nástroja sebareflexie a jeho používanie pracovníkmi z praxe na zlepšenie zariadení inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve,
- adaptáciu ekosystémového modelu inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve na úrovni zariadenia, komunity a krajiny.

V závere tejto správy sa uvádza súbor odporúčaní, ktoré sú zamerané najmä na tvorcov politiky. Tieto odporúčania sú uvedené v rámci nového ekosystémového modelu inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve.

POZADIE

Kvalita vzdelávania v ranom detstve je pre tvorcov politiky prioritnou témou. Čoraz väčší počet európskych a medzinárodných štúdií ukazuje, že pozitívne prínosy vzdelávania v ranom detstve sú úzko prepojené s „kvalitou“ a závisia od nej. Európska komisia (2014) určila a preskúmala päť hlavných politických opatrení, ktoré zlepšili kvalitu vzdelávania v ranom detstve a prístup k nemu. Sú to tieto opatrenia:

- prístup ku kvalitnému vzdelávaniu v ranom detstve pre všetky deti,
- kvalita pracovnej sily,
- kvalitné kurikulum/obsah,
- evaluácia a monitoring,
- správa a financovanie.

Tento projekt agentúry priniesol nové pohľady na inkluzívne vzdelávanie v ranom detstve založené predovšetkým na spojení skúseností a praxe jej členov po celej Európe. Zároveň sa prostredníctvom novej kreatívnej kombinácie troch teoretických rámcov, ktoré sa v minulosti používali na charakteristiku opatrení vysokokvalitného vzdelávania v ranom detstve len osobitne, posilnil aj proces projektu:

- **Inkluzívny rámec:** Ide o kľúčovú súčasť opatrení v oblasti kvality, ktoré agentúra a jej členské krajiny prijímajú, aby:

...žiaci všetkých vekových kategórií mali prístup k zmysluplným a vysokokvalitným vzdelávacím príležitostiam vo svojej miestnej komunite spolu so svojimi priateľmi a rovesníkmi (Európska agentúra, 2015, s. 1).

- **Rámec štruktúra – proces – výsledok:** **Štruktúra** sa zameriava na právny rámec a podmienky na vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni, ktoré vplyvajú na kvalitu skúseností, ktoré majú deti v zariadení vzdelávania v ranom detstve. **Proces** predstavuje interakcie medzi deťmi na jednej strane a zamestnancami, rovesníkmi a

fyzickým prostredím zariadenia vzdelávania v ranom detstve na druhej strane.

Výsledok odráža dosah štruktúr a procesov na blaho detí, ich zapojenie a učenie sa (Európska komisia, 2014; OECD, 2015).

- **Model ekologických systémov:** Tento model zohľadňuje vyvíjajúce sa vplyvy na deti, ktoré vyplývajú z interakcií a vzájomných vzťahov medzi nimi a všetkými systémami, ktoré ich obklopujú v škole/doma, v komunite a regióne/krajine – nazývajú sa aj mikro-, mezo-, exo- a makrosystémy – a v ktorých žijú a vyrastajú (Bronfenbrenner a Morris, 2006).

Každý z nich bol samostatne aplikovaný do politiky, výskumu a praxe s cieľom zvýšiť kvalitu vzdelávania v ranom detstve. V rámci tohto projektu však boli vzájomne prepojené do ekosystémového modelu, ktorý predstavuje jeden z nových pohľadov a nástrojov vytvorených na základe projektu.

ZISTENIA A PRÍNOSY PROJEKTU V OBLASTI INKLUZÍVNEHO VZDELÁVANIA V RANOM DETSTVE

Analýza a diskusia o všetkých údajoch projektu viedla k trom novým prínosom k tvorbe politiky, výskumu a praxi v oblasti inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve.

1. Umožniť všetkým deťom niekam patriť, zapájať sa a vzdelávať sa

Analýza údajov projektu jasne naznačuje, že z hľadiska inklúzie je najdôležitejším výsledkom opatrení v oblasti kvality umožnenie všetkým deťom aktívne sa zúčastňovať na inkluzívnom vzdelávaní v ranom detstve. Takto sú všetky deti – vrátane tých, ktoré sú náchylné na vylúčenie – rovnako cenené, podporované a v rovnakej miere je im umožnené dosahovať pokrok spolu s ich rovesníkmi.

Prvou zrejmovou požiadavkou participácie je prítomnosť v zariadení počas každodenných sociálnych a vzdelávacích aktivít. To vo veľkej miere závisí od vnútroštátnych a regionálnych zákonných opatrení v oblasti prístupu k inkluzívnemu vzdelávaniu v ranom detstve. Medzi ne patrí dostupnosť cenovo dostupných miest na inkluzívne vzdelávanie v ranom detstve a nárok na účasť v nich. V projekte sa zistilo, že všeobecná dochádzka je možná len vtedy, ak miestne zariadenie z vlastnej iniciatívy oslovuje všetkých rodičov v rámci komunity. Zariadenie inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve okrem toho zaisťuje, aby sa dieťa sociálnych a vzdelávacích aktivít nielen zúčastňovalo, ale sa do nich aj aktívne zapájalo, a prípadne mu zabezpečí príslušnú podporu.

Z hľadiska inklúzie je každé dieťa jedinečné. Namiesto obmedzovania sa len na dosahovanie vnútroštátnych štandardov spôsobilosti je skôr potrebné sledovať pokrok každého dieťaťa. To umožňuje oceniť všetky deti rovnako – bez ohľadu na stupeň ich úspechu – ako aktívnych účastníkov a žiakov v kolektíve rovesníkov a poskytnúť im podporu potrebnú na dosiahnutie pokroku. Vzorové zariadenia inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve sa o to usilovali tak, že každé dieťa najskôr privítali a ocenili v rámci kreatívnej, podporujúcej učiacej sa komunity, do ktorej patrí každý a v ktorej sa každý teší z dobrých vzťahov so zamestnancami aj s rovesníkmi. V takejto prívetivej atmosfére sú potom deti podnecované a je im umožnené, aby:

- využívali svoje silné stránky,
- rozhodovali sa, a to predovšetkým pri hre,
- precvičovali svoju zvedavosť a nezávislosť,
- vyjadrovali svoj záujem a ciele a pomocou nich sa zapájali do riešenia problémov,
- prejavovali motiváciu a zapájali sa do hodnotených aktivít spolu a v interakcii so skupinou rovesníkov.

2. Vývoj nástroja sebareflexie

Druhým prínosom projektu je vývoj nástroja sebareflexie. Projektový tím prepojil inšpirácie zo súčasných nástrojov, ktoré sa zameriavajú na vzdelávacie prostredie vzdelávania v ranom detstve (pozri odkazy v dokumente Európskej agentúry, 2017b), s cieľom projektu, ktorým je opis hlavných charakteristík kvalitného inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve pre všetky deti.

Nástroj sebareflexie sa zameriava na predškolské zariadenia ako miesta participácie a vzdelávania. Kládne dôraz na proces a štrukturálne faktory v rámci zariadenia, ktoré ovplyvňujú skúsenosti detí. Nástroj sa zaoberá ôsmimi aspektami:

1. Celková ústretová atmosféra
2. Inkluzívne sociálne prostredie
3. Prístup orientovaný na dieťa
4. Fyzické prostredie priateľské k dieťaťu
5. Materiály pre všetky deti
6. Príležitosti na komunikáciu pre všetkých
7. Inkluzívne vyučovacie a vzdelávacie prostredie
8. Prostredie priateľské k rodine.

Na každý aspekt sa vzťahuje niekoľko otázok. Ich cieľom je podpora reflexie pracovníkov z praxe. Poskytujú priestor na vymedzenie silných a slabých stránok inkluzívnosti tejto služby, ako aj na stanovenie cieľov zlepšovania.

Nástroj sebareflexie sa môže použiť na rôzne účely. Medzi ne patrí:

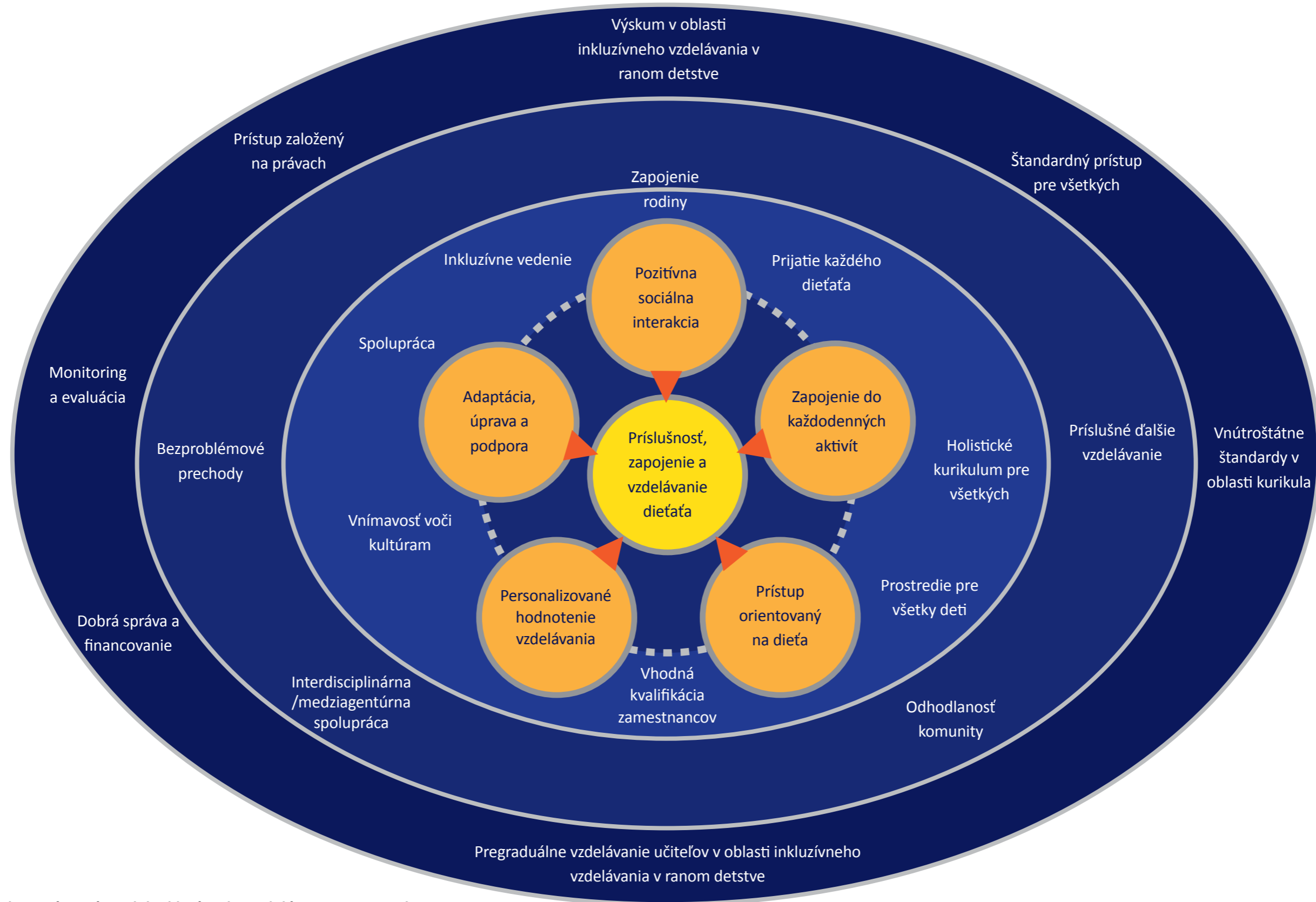
- poskytnutie obrazu o stave inkluzívnosti zariadenia,
- poskytnutie základu pre diskusiu účastníkov o inklúzii,
- určenie a charakteristika problematických oblastí, stanovenie cieľov zlepšovania a plánovanie intervencií s cieľom zabezpečiť inkluzívne opatrenia,
- evaluácia rôznych spôsobov inkluzívnej práce,
- vypracovanie indikátorov inklúzie v rámci vnútroštátnych štandardov pre kvalitné inkluzívne vzdelávanie v ranom detstve.

Počas ôsmich návštev vzorových zariadení inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve v rôznych krajinách sa posudzovala relevantnosť, vhodnosť a účel týchto otázok. Posudzovali sa aj prostredníctvom cieľových skupín a poznávacích pohovorov s pracovníkmi z praxe, rodičmi, študentmi učiteľstva a akademickými zamestnancami v oblasti vzdelávania učiteľov v ďalších troch krajinách. Výsledky naznačujú, že by mohlo ísť o užitočný nástroj pre predškolských pracovníkov z praxe v celej Európe a mimo nej, pomocou ktorého by sa mohla zlepšiť inkluzívnosť zariadení inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve.

3. Adaptácia ekosystémového modelu inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve

Tretím prínosom projektu je vypracovanie ekosystémového modelu inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve. Môže slúžiť ako rámec pre plánovanie, zlepšovanie, monitoring a evaluáciu kvality inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve na miestnej, regionálnej a vnútroštátnej úrovni (pozri obrázok 1).

Tento model zahŕňa všetky hlavné aspekty inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve, ktoré vyplynuli z údajov získaných z rôznych vzorových zariadení inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve. Nie každé zariadenie však rovnako zdôraznilo či zdokumentovalo každý aspekt. Z tohto dôvodu – a ako to bolo navrhnuté v prípade nástroja sebareflexie – sa model môže najvhodnejšie použiť v podobe rámca. Pomocou tohto rámca môžu tvorcovia politiky a pracovníci z praxe zväziť svoje prioritné potreby a ciele v rámci komplexného obrazu príslušných aspektov kvality inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve, ktorý model ponúka.

Obrázok 1. Ekosystémový model inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve

Na obrázku 1 sú znázornené výsledky, procesy a štruktúry kvality inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve vo forme ekosystémového modelu rozčleneného do piatich rozmerov:

Rozmer č. 1: Výsledky

Stred modelu obsahuje tri hlavné **výsledky** inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve, a to „príslušnosť, zapojenie a vzdelávanie dieťaťa“.

Rozmer č. 2: Procesy

Výsledky priamo obklopuje päť hlavných **procesov**, do ktorých je dieťa priamo zapojené v rámci zariadenia inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve – od pozitívnej sociálnej interakcie po aktívnu participáciu na vzdelávaní a sociálnych aktivitách s umožnením prípadnej podpory.

Rozmer č. 3: Podporné štruktúry v rámci zariadenia inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve

Hlavné procesy sú následne podporované **štruktúrami v rámci fyzického, sociálneho, kultúrneho a vzdelávacieho prostredia v zariadení**. Medzi ne patria štruktúry, ktoré umožňujú ocenenie každého dieťaťa, prístupné a holistické vzdelávacie prostredie, inkluzívne vedenie a spolupráca.

Rozmer č. 4: Podporné štruktúry v rámci komunity

Okrem toho vplývajú na inkluzívne procesy, s ktorými sa dieťa stretáva, aj vzdialenejšie **štruktúrne faktory týkajúce sa domova a komunity**, ktoré obklopujú zariadenie inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve. Medzi ne patrí spolupráca s rodinami a

podpornými službami, ako aj postupy bezproblémového prechodu do a zo zariadenia inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve.

Rozmer č. 5: Podporné štruktúry na regionálnej/vnútroštátnej úrovni

Posledná, vonkajšia vrstva modelu predstavuje **štrukturálne faktory pôsobiace na regionálnej/vnútroštátnej úrovni**, ktoré takisto vplývajú na to, čo sa v zariadení deje. Zahŕňajú vnútroštátne politiky založené na právach, ako aj systémy evaluácie, dobrú správu a príslušné politiky v oblasti výskumu.

Použitie modelu v spolupráci s tvorcami politiky a pracovníkmi z praxe

Model môže posilniť spoluprácu medzi tvorcami politiky a pracovníkmi z praxe pri vytváraní a podpore štruktúr a procesov kvality na všetkých úrovniach, ktoré sú zamerané na to, aby bolo všetkým deťom umožnené aktívne sa zapojiť do inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve.

Ekosystémový model objasňuje prekrývanie miestnych a regionálnych/vnútroštátnych úloh. Hlavnou úlohou tvorcov politiky na regionálnej/vnútroštátnej úrovni je napríklad zaistenie prístupu k právnym predpisom a financovaniu založený na právach, ktorý zabezpečuje prístup všetkých detí k štandardným opatreniam (vonkajší kruh). Na to, aby sa všetky deti mohli naozaj pridať k svojim rovesníkom v štandardnom zariadení, je však potrebné, aby zamestnanci tohto zariadenia privítali všetky deti a ich rodiny a usilovali sa o to, aby sa všetky deti z danej oblasti mohli aktívne a zmysluplne zapojiť do práce zariadenia (vnútorný kruh).

Tvorcovia politiky na vnútroštátnej úrovni musia takisto vytvoriť programy pregraduálneho vzdelávania učiteľov v oblasti inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve (vonkajší kruh). Úlohou miestneho zariadenia je však zabezpečiť, aby jeho zamestnanci boli plne kvalifikovaní učelia (v najvyššej možnej miere) a aby mali dostatok príležitostí na doplnenie zručností s cieľom reagovať na rôzne potreby všetkých detí navštevujúcich dané zariadenie (vnútorný kruh).

ODPORÚČANIA

Cieľom tohto projektu bolo identifikovať, analyzovať a následne propagovať hlavné charakteristické črty kvalitného inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve pre všetky deti vo veku od troch rokov do začiatku základného vzdelávania. Projekt vychádza zo súčasného chápania inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve a vo svojich odporúčaní prináša nové pohľady.

Odporúčania projektu sú zoradené podľa ekosystémového modelu. Sú určené

predovšetkým tvorcom politiky, ktorí na základe nich môžu podporovať pracovníkov z praxe pri zabezpečovaní kvalitného inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve.

Ak chceme dosiahnuť, aby sa aktívna participácia a vzdelávanie detí v rámci inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve stali hlavným cieľom opatrení v oblasti inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve, tvorcovia politiky musia:

1. Podporovať miestnych poskytovateľov služieb inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve, aby aktívne komunikovali s deťmi a ich rodinami a načúvali ich názorom.
2. Vytvárať podmienky pre zariadenia inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve, aby sa zabezpečila nielen dochádzka detí, ale aj ich zapojenie do aktivít zariadenia.

Ak chceme dosiahnuť, aby sa aktívna participácia a vzdelávanie detí v rámci inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve stali hlavným cieľom a procesom opatrení v oblasti inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve, tvorcovia politiky musia:

3. Zabezpečiť, aby si vnútroštátne holistické kurikulum za svoj prioritný cieľ a štandard stanovilo to, aby bolo všetkým deťom umožnené niekam patriť, zapájať a vzdelávať sa na individuálnej úrovni aj spolu s rovesníkmi.
4. Zabezpečiť, aby sa pri hodnotení detí zohľadňovala aj úroveň participácie dieťaťa na vzdelávaní a sociálnych aktivitách a úroveň sociálnej interakcie s dospelými a rovesníkmi a aby bola k dispozícii podpora potrebná na dosiahnutie týchto podmienok.

Ak chceme dosiahnuť, aby boli zariadenia inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve schopné privítať a zapojiť všetky deti, tvorcovia politiky musia:

5. Zabezpečiť, aby počiatočné a ďalšie vzdelávanie učiteľov a pomocných zamestnancov umožňovalo rozvíjať ich kompetencie potrebné na privítanie a zapojenie všetkých detí do každodenných aktivít v rámci inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve.
6. Zabezpečiť, aby pracovníci z praxe boli pripravení porozumieť kultúrnemu zázemiu detí a ich rodín ako faktoru, ktorý im umožňuje aktívne sa zúčastňovať na inkluzívnom vzdelávaní v ranom detstve.
7. Vytvoriť podmienky pre vedúcich pracovníkov zariadení inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve, aby dokázali prijať inkluzívny prístup, získali schopnosť vytvoriť étos prívetivosti a starostlivosti a zaviedli spoločnú zodpovednosť v prospech zapojenia každého dieťaťa.
8. Určiť za prioritu vypracovanie a používanie nástrojov na zlepšenie inkluzívnosti fyzického a sociálneho prostredia inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve v súlade s príkladom nástroja sebareflexie.

Ak chceme dosiahnuť, aby zariadenia inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve dokázali plniť dodatočné potreby všetkých detí, tvorcovia politiky musia:

9. Zaistiť, aby miestna komunita poskytovala odbornosť a zdroje potrebné na zabezpečenie prítomnosti každého dieťaťa v skupine rovesníkov a toho, aby bolo jej súčasťou a aktívne sa zapájalo do vzdelávacích a sociálnych aktivít.
10. Podporovať spoluprácu medzi všetkými sektormi a disciplínami spolu s pracovníkmi z praxe, rodinami a miestnymi komunitami s cieľom zvýšiť kvalitu príslušnosti, zapojenia a vzdelávania všetkých detí.

Ak chceme, aby sa zabezpečenie kvality naozaj sústredilo na kvalitné služby deťom v oblasti inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve, tvorcovia politiky musia:

11. Zabezpečiť, aby zber štatistických údajov zahŕňal aj informácie o počte detí, ktorým bol odopretý nárok na kvalitné inkluzívne vzdelávanie v ranom detstve, a o typoch bariér, ktoré im bránia v prístupe k nemu.
12. Zabezpečiť, aby evaluácie služieb poukazovali na to, do akej miery majú všetky deti príležitosť na aktívnu participáciu, nezávislú, nimi iniciovanú sociálnu hru a iné aktivity.
13. Zabezpečiť vypracovanie indikátorov kvality *inklúzie* v oblasti vzdelávania v ranom detstve, a to okrem iných zdrojov aj prostredníctvom ekosystémového modelu a nástroja sebareflexie z projektu inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve.

Ak chceme dosiahnuť, aby tvorba politiky vplývala na kvalitu praxe v oblasti inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve, tvorcovia politiky z rôznych sektorov a na rôznych miestnych, regionálnych a vnútroštátnych úrovniach musia:

14. Spolupracovať medzi sebou a s poskytovateľmi služieb, aby prostredníctvom spoločného porozumenia aspektom kvality v oblasti inklúzie zabezpečili kvalitu a inkluzívnosť služieb v oblasti inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve, čoho príkladom je ekosystémový model inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve.

VÝSTUPNÉ ÚDAJE PROJEKTU

Táto správa sa zameriava na nové prínosy projektu k politike, praxi a výskumu v oblasti inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve. Ide o záverečné výsledky trojročného celoeurópskeho procesu, ktorý zahŕňal nasledujúce aktivity a výstupné údaje:

- preskúmanie literatúry a politík, ktoré predstavuje koncepčný rámec projektu a zahŕňa preskúmanie medzinárodnej a európskej výskumnej literatúry a politických

dokumentov na tému inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve (Európska agentúra, 2017c),

- zber a kvalitatívnu analýzu údajov z 32 vzorových zariadení inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve z 28 členských krajín agentúry (Európska agentúra, 2016),
- podrobné nezávislé návštevy vzorových zariadení inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve v ôsmich rôznych krajinách,
- dotazníky s odpoveďami z jednotlivých krajín, ktoré poskytujú informácie o politike a praxi v oblasti inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve pre všetky deti na vnútroštátnej úrovni v členských krajinách agentúry,
- nástroj sebareflexie na zlepšenie zariadení inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve: bol vypracovaný na základe účasti účastníkov na každej z ôsmich návštev vzorových zariadení inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve a na základe ďalších troch ekologických štúdií validizácie uskutočnených v troch rôznych krajinách. Je dostupný v 25 jazykoch (Európska agentúra, 2017b),
- súhrnná správa, *Inclusive Early Childhood Education: New Insights and Tools – Contributions from a European Study [Inkluzívne vzdelávanie v ranom detstve: nové pohľady a nástroje – príspevky z európskej štúdie]* (Európska agentúra, 2017a), z ktorej súhrn predstavuje táto správa.

Všetky tieto výstupné údaje projektu sú dostupné na webovej stránke projektu inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve:

www.european-agency.org/agency-projects/inclusive-early-childhood-education

LITERATÚRA

Bronfenbrenner, U. a Morris, P. A., 2006. 'The Bioecological Model of Human Development' [Bioekologický model rozvoja človeka], v W. Damon a R. M. Lerner (red.), *Handbook of Child Psychology, Vol. 1: Theoretical models of human development* [Príručka psychológie detí, časť 1: teoretické modely ľudského rozvoja] (6. vyd.). New York: Wiley

Európska agentúra pre rozvoj špeciálneho a inkluzívneho vzdelávania, 2015. *Stanovisko Agentúry k inkluzívnym vzdelávacím systémom*. Odense, Dánsko. www.european-agency.org/publications/brochures-and-flyers/agency-position-on-inclusive-education-systems-flyer (posledný prístup: november 2016)

Európska agentúra pre rozvoj špeciálneho a inkluzívneho vzdelávania, 2016. *Inclusive Early Childhood Education: An analysis of 32 European examples* [Inkluzívne vzdelávanie v ranom detstve: analýza 32 európskych príkladov]. (P. Bartolo, E. Björck-Åkessonová, C. Giné a M. Kyriazopoulouová, red.). Odense, Dánsko. www.european-agency.org/publications/ereports/iece-analysis-of-32-european-examples (posledný prístup: jún 2017)

Európska agentúra pre rozvoj špeciálneho a inkluzívneho vzdelávania, 2017a. *Inclusive Early Childhood Education: New Insights and Tools – Contributions from a European Study* [Inkluzívne vzdelávanie v ranom detstve: nové pohľady a nástroje – príspevky z európskej štúdie]. (M. Kyriazopoulouová, P. Bartolo, E. Björck-Åkessonová, C. Giné a F. Bellour, red.). Odense, Dánsko. www.european-agency.org/publications/ereports/iece-new-insights-and-tools (posledný prístup: december 2017)

Európska agentúra pre rozvoj špeciálneho a inkluzívneho vzdelávania, 2017b. *Nástroj sebareflexie v prostredí inkluzívneho vzdelávania v ranom detstve*. (E. Björck-Åkessonová, M. Kyriazopoulouová, C. Giné a P. Bartolo, red.). Odense, Dánsko. www.european-agency.org/publications/ereports/inclusive-early-childhood-education-environment-self-reflection-tool (posledný prístup: august 2017)

Európska agentúra pre rozvoj špeciálneho a inkluzívneho vzdelávania, 2017c. *Inclusive Early Childhood Education: Literature Review* [Inkluzívne vzdelávanie v ranom detstve: preskúmanie literatúry]. (F. Bellour, P. Bartolo a M. Kyriazopoulouová, red.). Odense, Dánsko. www.european-agency.org/publications/ereports/iece-literature-review (posledný prístup: december 2017)

Európska komisia, 2014. *Návrh kľúčových zásad rámca kvality pre vzdelávanie a starostlivosť v ranom detstve*. Správa pracovnej skupiny pre vzdelávanie a starostlivosť v ranom detstve pod záštitou Európskej komisie. ec.europa.eu/assets/eac/education/policy/strategic-framework/archive/documents/ecec-quality-framework_en.pdf (posledný prístup: apríl 2017)

Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj, 2015. *Starting Strong IV: Monitoring Quality in Early Childhood Education and Care [Silný začiatok IV: monitorovanie kvality vo vzdelávaní a starostlivosti v ranom detstve]*. Paríž: OECD Publishing. www.oecd.org/publications/starting-strong-iv-9789264233515-en.htm (posledný prístup: november 2016)

Rada Európskej únie, 2017. *Závery Rady a zástupcov vlád členských štátov zasadajúcich v Rade o začleňovaní v rozmanitosti s cieľom dosiahnuť vysokú kvalitu vzdelávania pre všetkých*. (2017/C 62/02). eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2017.062.01.0003.01.SLK (posledný prístup: jún 2017)

Sekretariát:

Østre Stationsvej 33
DK-5000
Odense C
Denmark
Tel.: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Kancelária v Bruseli:

Rue Montoyer 21
BE-1000
Brussels
Belgium
Tel.: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org